

OB PETINSEDEMDESETLETNICI PROF. DR. JANEZA ROTARJA

Od nekdanj sem z občudovanjem spremljal pisatelje in profesorje, ki so za pisalno mizo, obloženo s starimi knjigami in rokopisi, pisali poučne in debele knjige ali nastopali s svojimi raziskovalno-znanstvenimi prispevki ob različnih priložnostih, npr. na svetovnem slavističnem kongresu, na mednarodnih znanstvenih srečanjih, na tedanjih jugoslovanskih srečanjih slavistov v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani in na Cetinju, na Seminarju v Dubrovniku, ali na simpoziju Obdobja v Ljubljani, na rednih vsakoletnih zborovanjih slovenskih slavistov, v različnih literarnozgodovinskih razpravah, v ugledni Slovenski matici, ali pa so ob izdajah zbranih del in jubilejih velikih pisateljev in pesnikov oblikovali svoje ugotovitve in sintetizirali širša dognanja stroke in časa, celovito povzemali relevantne literarne opuse, jasno formulirali njihove umetniške lastnosti in vrednote ter jih uvrščali v slovensko, južnoslovansko, evropsko in svetovno kulturno-umetniško življenje.

Prav v tej vlogi sem pred desetletji spoznal delo in nato osebo profesorja Janeza Rotarja, slovenista in slavista, ki je v desetletjih raziskovalnega in pedagoškega dela na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani ustvaril trdno jedro slovenske srbokroatistike in makedonistike in v tedanjih pogojih nadaljeval misel oz. uresničeval načrte njenih ustanoviteljev iz leta 1919: oblikovanje programov diplomskega slavističnega študija na naši slovenski univerzi za preučevanje in poučevanje vseh slovanskih jezikov. Seveda, tudi z dolgoročno mislijo na akademsko sodelovanje z drugimi univerzami v matičnih nacionalnih okoljih, utemeljeno na načelu enakopravnosti in recipročnosti.

Njegov jubilej, petinšesetletni rojstni dan, ki ga praznuje v tem letu, je ponovna priložnost, da se njegovi kolegi, sodelavci, študentje in bralci s hvaležnostjo ozremo po njegovem obsežnem slovenističnem, slavističnem in srbokroatističnem opusu ter po njegovi življenjski poti. Rodil se je 4.5.1931 na Brezovici pri Ljubljani. Po uspešnem šolanju je leta 1956 diplomiral iz slovenskega jezika in književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani in nato s temo iz slovenske književnosti doktoriral 1964. leta. Od leta 1954 (natančneje, od prve zaposlitve v letih 1954 – 1956) je bila njegova poklicna pot slovenista in slavista vezana na Filozofsko fakulteto Univerze v Ljubljani in njen Oddelek za slovanske jezike in književnosti, kjer je bil pogodbeni predavatelj od leta 1965 (natančneje: v letih 1965 – 1972) in od leta 1978 izredni profesor, od leta 1983 redni profesor; v letih od 1978 do 1997 je bil tudi vodja katedre za zgodovino hrvaške in srbske književnosti, od 1984. do 1986. pa njegov predstojnik.

Življenjska pot, sicer vezana na rojstni kraj in Ljubljano, ga je vodila v različna univerzitetna središča tedanje širše domovine Jugoslavije in Slovenije – bil je večletni lektor in predavatelj slovenskega jezika in književnosti na Filozofski fakulteti v Zadru, predavatelj na Pedagoški akademiji v Ljubljani in Mariboru, na Fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani, in, seveda, na Filozofski Fakulteti v Ljubljani, kjer je po dolgoletnem pedagoškem in ustvarjalnem delu konec leta 1997 stopil v zaslužni pokoj; vmes pa je celo v študijskem letu 1972 – 1973 ostal več mesecev brez službe. Kot gostujoči profesor je poučeval tudi na univerzah v tujini, npr. v Nemčiji, Italiji, Avstriji in drugod.

Nanizani suhoparni podatki le delno zarisujejo široko področje njegovega dela, vpetega v pedagoški in znanstveno-raziskovalni okvir: ob rednem delu univerzitetnega učitelja so nastali številni znanstveni in strokovni slovenistični, srbokroatistični in slavistični prispevki, knjige, študije, članki, nenadomestljiva zasnova celovitega študijskega programa južnoslovanskih književnosti v Mariboru in kasneje (1972) v Ljubljani, številna predavanja doma in na tujem (npr. Ljubljana, Nova Gorica, Maribor, Zagreb, Zadar, Osijek, Sarajevo, Beograd, Novi Sad, Cetinje, Titograd /danes znova Podgorica/, Dunaj, Budimpešta, Tübingen, Videm/Udine, Celovec, Rim).

Poleg profesorjeve bibliografije, ki od leta 1954 do danes obsega okoli tristo enot, je tem bežnim omembam treba dodati profesorjevo aktivno udeležbo na številnih slovenskih, jugoslovanskih in mednarodnih slavističnih srečanjih – sodeloval je na dveh svetovnih slavističnih kongresih (1961, 1972), nekajkrat na slavističnih Vukovih srečanjih v Beogradu in Novem Sadu, redno na simpozijih ljubljanskih in celovških slavistov, nekajkrat na jugoslovanskih mednarodnih seminarjih za tuje slaviste, redno na vsakoletnih slovenskih slavističnih zborovanjih, na simpoziju Obdobja, na Seminarju slovenskega jezika, literature in kulture, seminarjih za učitelje slovenščine v zamejstvu in tujini; večkrat je predaval na slavističnem društvu v Ljubljani, v Hrvatskem filološkem društvu v Zagrebu, na Društvu slovenskih pisateljev in tudi ob drugih slavističnih sestankih.

Profesor Rotar vzdržuje trajne in prijateljske stike s številnimi uglednimi slavisti, pisatelji in znanstveniki doma in po svetu. Bil je član Upravnega odbora Prešernovega sklada in uredniškega odbora 'Naših razgledov'. S svojimi prispevki je sodeloval v znanstvenih publikacijah, ki izhajajo v južnoslovanskih kulturnih in univerzitetnih središčih, npr. v Zagrebu, Zadru, Sarajevu, Novem Sadu, Beogradu, Sofiji in drugod, npr. na Dunaju, v Budimpešti in Celovcu. Bil je pobudnik nagrade za prevode iz slovenske književnosti, ugledne Župančičeve listine, ki povezuje prevajalce iz južnoslovanskih jezikov in utira pot slovenski besedi med tisoče novih bralcev.

Znanstveno in raziskovalno delo profesorja Janeza Rotarja potrjuje njegovo ljubezen do slovenskega jezika in književnosti, usmerjeno v južnoslovanski prostor in predvsem v hrvaško in srbsko literaturo, ter tudi bosensko-hercegovsko in črnogorsko. Odlikuje ga široko obzorje, izvrstno poznavanje slovenščine in njej bližnjih slovanskih jezikov, izdelan čut za visoke vrednote in izvirnost umetniške besede. Raziskuje povezanost južnoslovanskih književnosti s slovenskim slovstvom, sorodna obdobja, pojave in osebnosti ter teoretično in poglobljeno tudi vprašanja estetike literarne recepcije.

Kot vidimo, je znanstveno delo Janeza Rotarja obsežno in tematsko dokaj raznovrstno, a kljub temu po osnovni vsebinski opredelitvi sodi v troje povezanih smiselnih razdelkov: v literarno-esejistični in zgodovinski; v literarno-jezikovno stilni; in v kulturno-politični in narodnostni sklop (prim. Štefan Kališnik, Maribor 1971).

V prva dva razdelka sodijo študije, razprave in eseji, v katerih je avtor obravnaval vprašanja starejše dobe (npr. bugarščica *Majka Margarita* v Dalmaciji, ljudska balada *Omer i Merima* v Istri, *Trubar in njegovo delo*) in sodobne tokove v slovenski in drugih južnoslovanskih književnostih (npr. Danilo Kiš, Drago Jančar, Stole Popov, Jara Ribnikar, Jože Javoršek, Ivan Aralica), prozo (npr. Vladan Desnica, Ivo Andrić, Meša Selimović, Miroslav Krleža, Miloš Crnjanski, Mihailo Lalić, Isak Samokovlija), dra-

me (npr. opus Miroslava Krleže) in poezijo (npr. Antun Branko Šimić, Tin Ujević, Krleža, Vasko Popa, France Prešeren, Anton Aškerc, Tone Seliškar), torej umetniško in ob tem tudi strokovno ustvarjanje (npr. Janko Jurančič, Antun Barac, Mihovil Kombol, Jovan Skerlić, Fran Ramovš, Aleksandar Belić). Sem sodijo še Rotarjevi prispevki za *Enciklopedijo Slovenije* (npr. *srbohrvaški jezik*), premisleki o otroški in mladinski književnosti, o pesništvu Otona Župančiča, ter zapisa o delu profesorjevih cenjenih kolegov Emila Štamparja, dolgoletnega profesorja književnosti srbohrvaškega jezikovnega izraza na Oddelku za slovanske jezike in književnosti pri Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, in Dimitrija Vučenova, vsestransko zaslužnega profesorja slovanske književnosti na Filološki fakulteti Univerze v Beogradu.

V tretji razdelek sodijo profesorjeva prizadevanja za razcvet slovenskega kulturnega življenja, odzivanje na aktualno družbeno-politično dogajanje in trajna skrb za slovenski zamejski prostor, za usodo slovenskega jezika, slovenske besede in slovstva nasploh, zapisana v njegovih prispevkih v *Slavistični reviji*, *Jeziku in slovstvu*, *Zgodovinskem časopisu*, *Razpravah – Dissertationes* Slovenske akademije znanosti in umetnosti, reviji *Anthropos* in drugje (npr. v Celovškem zvonu).

Kot je znano, je bil profesor Rotar pobudnik in soavtor več pomembnih knjižnih izdaj: pisal je spremne uvodne študije k slovenskim izdajam uglednih sodobnih južnoslovanskih avtorjev, npr. o V. Desnici (Maribor: Nova obzorja 1974); o M. Selimoviću, A. B. Šimiću, o M. Crnjanskem (zbirka 100 romanov, Ljubljana; 1976); sodeloval je kot svetovalec pri obsežni antologiji upora (*Svitanja*, Ljubljana, 1982); pod psevdonomom Florijan Majnik je izdal priljubljeno leposlovno mladinsko knjigo *Konji, ti dobri konji* (Ljubljana, 1985); s svojim esejem je sodeloval v zbirki *Pričevanja* (Ljubljana, 1985) in uredil antologijo jugoslovanske proze *Prebujenje* (Ljubljana, 1985). Bil je urednik mesečnika za kulturo *Dialogi* (Maribor, 1969/70).

Vrh znanstvenega dela tvorijo samostojne monografije. Profesor Rotar je strnil svoje bogato znanje in sodobno teoretsko znanstveno misel ter z ustvarjalno marljivostjo spisal več obsežnejših del oz. knjig: o Franu Maslju Podlimbarskem *Socialna in politična misel Podlimbarskega* (Ljubljana: Slovenska matica, 1969), o literarni stvarnosti na Slovenskem *Iz prispevkov* (Maribor: Obzorja, 1971), o vrstah literarnih del *Povednost in vrsta* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1976), o pripovedništvu v književnosti *K umevanju pripovedništva* (Ljubljana: Mladinska knjiga, 1978), o izrazni podobi umetniškega literarnega dela *Struktura i iskaz; Pitanja književne recepcije* (Sarajevo: Nastavna biblioteka, 1980), o recepcijski estetiki v nacionalnih literarnih pojavih *Književnost in spoznavanje* (Ljubljana: Cankarjeva založba, 1985), študijo in transliteracijo izvirnega besedila pisma Vuka Stefanovića Karadžića knezu Milošu Obrenoviću *Karadžićevo pismo o vladarju in vladanju* (Ljubljana: Cankarjeva založba, 1987), izčrpno delo o Trubarjevem slovenstvu in odnosu do nam bližnjih Slovanov *Primož Trubar in južni Slovani* (Ljubljana: DZS, 1988) in njeno nemško (dopolnjeno) izdajo *Die Nationwerdung der Slowenen und die Reformation* (ddr. R. Trofenik, München, 1991), med tem *Pisma profesorja Frana Ramovša dr. Želimiri Gašparikovi* (Ljubljana, 1989), in študijo *Korespondenca med Franom Ramovšem in Aleksandrom Belićem* (Korespondenca pomembnih Slovencev, Ljubljana: SAZU, 1990), čustveno in izpovedno besedilo *Mora in bolečina slovenskega naroda* (Celovec: Mohorjeva družba, 1990),

nato zavzeto pričevanje o slovenskem jeziku *Slovenščina in slovenstvo* (Maribor: Obzorja, 1996) in še premislek o njegovi aktualni usodi *Naš jezik danes* (Grosuplje: Mondena, 2000).

Ob njegovem jubileju mu iskreno čestitamo in mu želimo še mnogo uspešnih let!

Vladimir Osolnik
Filozofska fakulteta v Ljubljani